

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Vlatka Perić
Bajke Oscara Wildea u kontekstu dječje književnosti
ZAVRŠNI RAD

Rijeka, 2018.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI
Preddiplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Bajke Oscara Wildea u kontekstu dječje književnosti

ZAVRŠNI RAD

Predmet: Dječja književnost s medijskom kulturom

Mentor: doc.dr.sc. Maja Verdonik

Student: Vlatka Perić

Matični broj: 0299010111

U Rijeci,
rujan, 2018.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam Završni rad izradila samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentorom. U izradi rada pridržavala sam se Uputa za izradu završnoga rada i poštivala odredbe Etičkoga kodeksa za studente Sveučilišta u Rijeci o akademskom poštenju.

Studentica,
Vlatka Perić

ZAHVALA

Zahvaljujem doc. dr. sc. Maji Verdonik na mentorstvu i pomoći te stručnom vođenju kroz proces izrade završnoga rada pod naslovom *Bajke Oscara Wildea u kontekstu dječje književnosti*. Zahvaljujem joj prvenstveno na strpljenju, dostupnosti i brzim povratnim informacijama.

Također želim zahvaliti cijeloj svojoj obitelji, svim svojim prijateljima, kao i svome Toniu na neizmornoj podršci, vjeri i ljubavi koju su mi pružali tijekom svih ovih godina studiranja.

SAŽETAK

Irski književnik Oscar Wilde, uz djela za odrasle, autor je i dviju zbirki bajki s naslovima *Sretni princ i druge priče* te *Kuća mognanja*. U radu se analiziraju odabrane bajke iz ovih zbirki uzimajući u obzir namijenjenost bajki djeci rane i predškolske dobi prema temi, formi, izrazu, zatim prisutnost kršćanskih motiva i njihove uloge u bajkama Oscara Wildea te prisutnost motiva Andersenovih bajki u bajkama Oscara Wildea. Cilj analize je odgovoriti na pitanje jesu li bajke Oscara Wildea, te u kojoj mjeri i obliku, primjerene djeci rane i predškolske dobi.

Ključne riječi: Oscar Wilde, dječja književnost, bajka, kršćanski motivi

ABSTRACT

The Irish author Oscar Wilde has, besides his adult-focused books, also written two collections of fairy tales entitled *The Happy Prince and Other Tales* and *A House of Pomegranates*. This paper analyzes selected fairy tales from these collections, considering e.g. the presence of Christian motifs and their role in the text, the appearance of motifs from stories by Hans Christian Andersen and Andersen's influence on Oscar Wilde's writing. The goal of this analysis is to answer the question whether Oscar Wilde's fairy tales are, and in which measure and form, appropriate for children in their early and preschool stages of development.

Keywords: Oscar Wilde, children's literature, fairy tale, Christian motifs

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. O ŽIVOTU I DJELU OSCARA WILDEA.....	2
3. DJEČJA KNJIŽEVNOST	4
3.1. Dječja priča – vrste i žanrovske odrednice	6
4. BAJKA I DIJETE.....	8
5. O ČEMU GOVORE BAJKE OSCARA WILDEA.....	10
6. POJAM LJEPOTE U BAJKAMA OSCARA WILDEA	12
7. KRITERIJI ZA INTERPRETACIJU ZBIRKI <i>SRETNI PRINC I DRUGE BAJKE TE KUĆA MOGRANJA</i>	14
8. NAMIJENJENOST BAJKI DJECI RANE I PREDŠKOLSKJE DOBI.....	16
8.1. Sretni princ	16
8.2. Slavuj i ruža.....	17
8.3. Sebični Div	18
8.4. Ribar i njegova Duša	19
8.5. Mladi Kralj	20
8.6. Zvezdan	21
9. ODNOS KRŠĆANSKO-KATOLIČKIH I ANTIČKO-POGANSKIH MOTIVA	23
9.1. Biblijski motivi.....	24
10. PRISUTNOST KRŠĆANSKIH MOTIVA I NJIHOVE ULOGE U BAJKAMA OSCARA WILDEA	26
10.1. Sretni princ	26
10.2. Slavuj i ruža.....	26
10.3. Sebični Div	27
10.4. Ribar i njegova Duša	28

10.5. Mladi Kralj	28
10.6. Zvezdan	29
11. OSCAR WILDE - ANDERSENOV SUVREMENIK	30
12. PRISUTNOST MOTIVA ANDERSENOVIH BAJKI U BAJKAMA OSCARA WILDEA	32
12.1. Sretni princ	32
12.2. Ribar i njegova Duša	32
13. PRIMJENJIVOST BAJKI OSCARA WILDEA U RADU S DJECOM PREDŠKOLSKE DOBI	33
14. ZAKLJUČAK.....	35
15. LITERATURA	36
15.1. Književna djela	37

1. UVOD

Jedan od razloga odabira ove teme je detaljnije upoznavanje s bajkama Oscara Wildea, ali i literaturom koja bi bila primjerena u radu s djecom rane i predškolske dobi. Drugi razlog odabira ove teme je sam cilj ovoga rada, to jest analizom odgovoriti na pitanje jesu li bajke Oscara Wildea, te u kojoj mjeri i obliku, primjerene djeci rane i predškolske dobi. U ovom radu interpretirat će se dvije zbirke priča s naslovima *Sretni princ i druge priče* (*Sretni princ*¹, *Slavuj i ruža*, *Sebični Div*²) te *Kuća mognanja* (*Mladi Kralj*, *Ribar i njegova Duša*, *Zvezdan*). Analizirat će se odabrane bajke iz ovih zbirki uzimajući u obzir prisutnost kršćanskih motiva i njihovu ulogu u tekstu, pojavljivanje motiva iz priča Hansa Christiana Andersena i njegov utjecaj na stvaralaštvo Oscara Wildea te pojam ljepote u istoimenim bajkama. Naglasak je na problematici namjene i primjene bajki u radu s djecom rane i predškolske dobi, stoga je glavni cilj ovoga rada analizirati i interpretirati same bajke i uvidjeti mogućnost njihove implementacije u svakodnevnom radu s djecom. Pri pisanju koristit ću se spoznajama nekih autora kao što su Crnković, M. (1967), Hameršak, M., Zima, D. (2015), Pintarić, A. (2008) i mnogi drugi. Kriteriji koji se navode u prethodno navedenoj literaturi, a kojima ću analizirati i interpretirati navedene bajke Oscara Wildea su:

- a) namijenjenost bajki djeci rane i predškolske dobi prema temi, formi, izrazu
- b) prisutnost kršćanskih motiva i njihove uloge u bajkama Oscara Wildea
- c) prisutnost motiva Andersenovih bajki u bajkama Oscara Wildea.

¹ Bajka *Sretni princ* može se u nekim starijim prijevodima susresti kao *Sretni kraljević*, stoga se u radu koriste oba izraza *Sretni princ* i *Sretni kraljević*, ovisno o prijevodu autora. „Kako je kraljević riječ koja pripada tradiciji, pa se uglavnom susreće u starim bajkama ili narodnoj poeziji, primijenjen je i suvremeni naziv titule koja se u originalu piše kao Prince.“ (Dujčić, 2008: 137).

² U radu se koristi izraz *Sebični Div*, koji se također, ovisno o prijevodu, naziva i *Samoživi Div*.

2. O ŽIVOTU I DJELU OSCARA WILDEA

„Oscar Wilde – punim imenom Oscar Fingal O'Flahertie Wills Wilde – dobar je primjer raširene izreke da su svi najbolji engleski pisci zapravo Irci. (Raširena je barem u Irskoj.)“ (Terrance, 1997: 120). Rodio se u Dublinu u Irskoj 16. listopada 1854. godine, a obrazovanje je stjecao na uglednim učilištima. Bio je sin uglednog engleskog liječnika i majke koja je priređivala književne večeri i pisala revolucionarnu poeziju. Pretpostavlja se da se njegova majka, očekujući drugo dijete, nadala djevojčici jer je Oscara sve do rođenja njegove sestre odijevala kao djevojčicu. Osim sestre Isole Francesce, Oscar je imao i godinu dana starijega brata Wiliama. „Tijekom školovanja na Trinity Collegeu u Dublinu i Magdalen Collegeu u Oxfordu osvojio je nekoliko najvećih nagrada za svoj književni rad, a time i stipendije za daljnje obrazovanje.“ (Dujčić, 2008: 143). U književnost je krenuo pjesmama, a pisao je i eseje, priče, bajke, romane, novele, dramska djela. „Predstavnik je dekadencije i larpurlartista engleskoga *fin de la siècle* koji je isticao duh zamorenosti i bezidejnosti.“ (Pintarić, 2008: 117). Govorio je razmetljivo te je tvrdio da vjeruje u „umjetnost radi umjetnosti“. Također se odijevao napadno te je bio poznat i kao esteta (Terrance, 1997). „Mnogi ga stoga ne vole (kao što ga nisu voljeli ni u srednjoj školi), ali ga se boje, jer ima oštar jezik, a njegove dosjetke znaju biti ubitačne.“ (Hergešić, 2005: 260). „Govorio je da je svoj genije uložio u život, a samo talent u svoja djela.“ (Pintarić, 2008: 117). „Reklamni dug otkriva i predavačka turneja po Sjedinjenim Državama, gdje mladi esteta predaje o preporodu umjetnosti u suvremenoj Engleskoj, blefirajući Amerikance svojim nastupom: na predavanje dolazi u kratkim hlačama, u ruci drži ljiljan ili suncokret, a njegova je frizura više no umjetnička. U Parizu se kostimira kao Balzac, piše u bijelom fratarskom habitu, a na ulici nosi štap s velikom zlatnom kuglom.“ (Hergešić, 2005: 261). Oscar Wilde bio je najvjerniji sluga i poklonik samog pojma ljepote, otmjenosti i blistava života koje je propovijedao kao da je već rođenjem bio predodređen za njih. Ubrzo nakon ženidbe s bogatom Constance Lloyd 1884. godine, dobiva dva sina - Cyrila i Viviana (Dujčić, 2008). Međutim, Wilde biva osuđen na dvije godine zatvora zbog svoje homoseksualne veze s mladim plemićem Alfredom Douglasom. „Poput svoga Sretnoga princa Wilde je sa životne scene sišao na samom početku 20. stoljeća, gdje je zlatoliki lik Sretnog princa stvarni portret samog Wildea,

odnosno umjetnika koji svojim djelom obogaćuje život drugih ne očekujući nikakvu nagradu.“ (Dujčić, 2008: 123, prema Paljetak, 1994). Potpuno osiromašen živi u Parizu gdje i umire 30. studenoga 1900. godine od meningitisa, dan nakon pokrštavanja na katoličku vjeru.

„Oscar Wilde je Andersenov (1805. – 1875.) i Carrollov (1832. – 1898.) suvremenik. Također je suvremenik Monetova (1840. – 1926.) i Van Goghova (1853. – 1890.) impresionizma te Klimtove (1863. – 1918.) secesije, što je razvidno u zbirci *Sretni princ i druge priče* (1888) koju izdaje dvadeset i tri godine nakon povijesne Carrollove *Alice u Zemlji Čudesas* (1865) i pedeset i tri godine nakon Andersenove zbirke *Bajke za djecu* (1835).“ (Pintarić, 2008: 117). Među njegova najpoznatija djela ubrajaju se *Sretni princ i druge priče*, roman *Slika Doriana Graya*, dramska djela *Saloma*, *Lepeza lady Windermere* i *Važno je biti Ernest*. „Među najbolja njegova djela idu i priče iz dviju njegovih zbirki priča: *Sretni kraljević i ostale bajke* i *Kuća mognanja*.“ (Crnković, 1967: 45). Isto tako, Milan Crnković navodi kako su djeci najbliže, mada ih ne mogu u potpunosti shvatiti: *Sretni princ*, *Slavuj i ruža*, *Sebični Div*, *Odani prijatelj*, *Mladi Kralj*, *Ribar i njegova Duša* (Crnković, 1967).

3. DJEČJA KNJIŽEVNOST

Kao posebna vrsta nacionalne književnosti, neki su autori 60-ih godina 20. stoljeća smatrali kako je književnost za djecu bogata i razgranata književnost koja ima svoje norme, svoju tematiku i svoje čitatelje, koju nitko ne može nijekati, ali koju mnogi prešućuju (Crnković, 1967). U prvi plan pri definiranju dječje književnosti stavlja se kriterij namijenjenosti književnog djela i njegove prilagođenosti. Mnogi su „nedječji“ pisci svoja djela svjesno namjenjivali određenoj populaciji – djeci, iako je postojao određeni broj pisaca koji su pisali prvenstveno posvećujući se djeci i namjenjujući im svoja djela. „No tada nužno iskrsavaju pitanja: jesu li djela koja su namijenjena i prilagođena djetetu umjetnički vrijedna i jesu li sva djela koja danas ulaze u fond dječje književnosti zaista bila namijenjena djeci?“ (Crnković, 1967: 5). Upravo zbog toga, pri svakom prosuđivanju, razmatranju i vrednovanju dječjih književnih djela, treba polaziti od literarnih, estetskih kriterija. „No, ako djelo zadovoljava umjetničke kriterije, ono se prosuđuje i vrednuje i sa stanovišta dječje psihologije – je li uopće ili nije djelo za djecu? – i sa stanovišta njegove društvene prihvatljivosti i usmjerenosti.“ (Crnković, 1967: 13). Stoga, već pri kraju 19. stoljeća, a pogotovo u 20. stoljeću, pojedini autori počinju pisati upravo za djecu, svjesno ograničavajući tematiku, stil i kompoziciju svojih djela.

Međutim, danas se dječja književnost izdvaja kao poseban dio književnosti, gdje proučavanje tog dijela književnosti postaje nužnost. Ona se svjesno stvara te u njoj pisac uzima u obzir dječju dob, dječje interese i potrebe, koje se biraju po tematici i formi, a sve u svrhu pristupačnosti djeci. „Dječja književnost je umjetnost koja se služi riječima i opisuje život na način dostupan djetetu.“ (Crnković, 1967: 13). Mogli bismo reći kako je to upravo literatura namijenjena djeci. Ona sama određuju što će biti njihova literatura pa su tako mnoga djela, koja im prvotno nisu bila namijenjena, prihvatila i preuzela, ne obazirući se na ono što ne mogu razumjeti. Autorice Hameršak i Zima, u svojoj knjizi *Uvod u dječju književnost*, navode definiciju dječje književnosti Milana Crnkovića s kojom se slažu, ali dodaju i objašnjenje da: „Likovi dječje književnosti nisu nužno uvijek djeca, dječja književnost nije nužno jednostavna, kao što nije ni nužno namijenjena djetetu. Književni su tekstovi, pa tako i tekstovi dječje književnosti, kompleksne kulturne pojave, a svaki je oblik njihova

svrstavanja u ovu ili onu skupinu nerijetko visoko rizičan pothvat ovisan o cijelom nizu elemenata.“ (Hameršak i Zima, 2015: 39). Smatra se kako je upravo dječja književnost najbolja onda kada je umjetnički doživljaj i izraz koji mu odgovara takav da nikakve ograde i nikakvo prilagođavanje nisu potrebni. Isto tako, mnoga dječja djela prisvojili su i odrasli, čitajući ih prisjećaju se djetinjstva, pa je tako kritičar Bjelinski rekao: „Pišite, pišite za djecu, ali tako da vašu knjigu pročita i odrasli i, pročitavši je, da na krilima mašte otplovi u svijetle godine svoje mladosti.“ (Crnković, 1967: 10). Također, „Dječju književnost prema Ruddu čine tekstovi koji svjesno ili nesvjesno adresiraju određene konstrukcije djeteta ili njegove ekvivalente (primjerice životinje, lutke, umanjene odrasle i dr.), a kojima je zajedničko da izražavaju svijest o podređenom statusu djece, bilo da ga podupiru ili preispituju.“ (Hameršak i Zima, 2015: 49, prema Rudd, 2005: 25-26). Romani i pripovijetke o životinjama, avanturistička književnost, naučna fantastika, putopisi i sl., sporna su i dodirna područja u književnosti koja su djeca prigrabila, a ne odriču ih se ni odrasli (Crnković, 1967). U poimanju pojma dječje književnosti dolazi do još dva termina koja se provlače literaturom, čije se obostrano korištenje smatra ispravnim, a to su književnost za djecu i književnost koja pripada djeci (Crnković, 1987).

„Osnovne vrste dječje književnosti jesu: dječja poezija, priča ili bajka i roman ili pripovijetka o djeci, u koje se još ubrajaju i basne.“ (Crnković, 1967: 10). Razdoblja u kojima djeca teže korištenju različitih vrsta dječje književnosti jasno su naznačena. Slikovnice s tekstom i kratke jednostavne priče dijete traži od treće do četvrte godine te se smatra da tekst tada treba biti u rimovanim stihovima. Razdoblje od četrte do sedme godine smatra se razdobljem bajki, iako će ih djeca čitati i kasnije. Međutim, u tom razdoblju ona se uživljavaju u samu radnju te vjeruju u ono što se u njima zbiva. Isto tako, pri kraju ovoga razdoblja, djeca vole dodati nešto novo, to jest svoje, te promijeniti samu bajku. U razdoblju od sedme do osme godine djeca već sama čitaju bajke i priče, a bliska im je i dječja poezija.

3.1. Dječja priča – vrste i žanrovske odrednice

Velik je broj različitih definicija, teorija, iznošenja i opisivanja onoga što određeni autori smatraju i navode kao definiciju priče. „Priča je čarobna zemlja djetinjstva, razdoblja života najmanje ovisnog o svim ograničenjima.“ (Crnković, 1987: 7). Priča je još više priča što je bliže djetinjstvu, djetinjstvo je još više djetinjstvo što je bliže priči. Carstvo priče oduvijek prati čovjeka, vječno je, moćno i drevno. Ona je oduvijek prisutna, prati čovjeka u raznim oblicima – od onda kada je mogao riječima oblikovati spoznaje, svoja zamišljanja, strahove, nadanja i želje. Također, ona predstavlja i bijeg od stvarnosti, skučenosti, projiciranje vlastitih želja. Prema Crnkoviću (1987: 7): „Priča daje krila za svladavanje težine utega svakidašnjice i za uzlete u visine; priča otvara vrata u nove prostore, priča je kćerka sna koji se zasniva na doživljenoj stvarnosti, ali izmiče kontroli svijesti što plodove duha uspoređuje s pohranjenim arhetipskim slikama propuštajući samo sukladne, ona naprotiv iz podsvijesti izvlači slobodnije i na određeni način istinitije kombinacije.“. Isti autor smatra kako nema priče bez čudesnog ili nekog supstituta čudesnosti (Crnković, 1987).

Međutim, važno je napomenuti kako se smatra da je priča nadređeni pojam svim ostalim podvrstama ili tipovima kao što su umjetnička i narodna priča, bajka, fantastična priča, legenda, saga i druge. Ona obuhvaća dio narodne priče, to jest narodnih bajki i novela, a poznato je da narodna priča nije stvorena za djecu, već su mnoge narodne bajke dječje štivo koje im je prikladno. Tako se umjetnička dječja priča razvila iz narodne, a njezini najpoznatiji pisci su Perrault, braća Grimm i drugi. „U većini svjetskih antologija dječje književnosti ili dječje priče provodi se podjela na narodnu i umjetničku priču, ali i detaljnija na: mit, bajku, predaju ili sagu, 'literarnu narodnu bajku', literarnu bajku, legendu i fantastičnu priču.“ (Crnković, 1987: 9). Kao zasebna varijanta priče novijega vremena, najveći dio svodi se na tri dominantna tipa: narodna bajka, umjetnička bajka i fantastična priča. „Izraz bajka nastao je od staroslavenskoga glagola bajati što znači čarati, vraćati.“ (Dujčić, 2008: 71). Mnogi autori navode različite odrednice bajke pa su tako neke od njih: raščlanjenost u više epizoda, miješanje stvarnog i nestvarnog, čudesno i čarobno, sretan završetak, cijeli svijet pun čuda. „Bajke se tumače primarno kao književni žanr koji dječjim čitateljima omogućuje umjetnički užitek, aktivaciju kreativne imaginacije i zaranjanje u svijet ispunjen nesvakidašnjim događajima i pustolovinama.“

(Hameršak i Zima, 2015: 238). Bolta-Polivka ističe da: „Pod bajkom podrazumijevamo od Herdera i braće Grimm priču zasnovanu s pjesničkom fantazijom pogotovo s područja čarobnog svijeta, čudesnu priču neprikovanu za uvjete stvarnog života koju učenici i puk rado slušaju pa makar znadu da su zbivanja u njoj nevjerojatna.“ Crnković (1987: 10). „Teze evolucijskih tumačenja veze djece i bajki u 20. stoljeću implicitno se upisuju u psihoanalitičke pristupe bajkama u kojima se taj žanr, uopćeno rečeno, tumači kao odraz i mehanizam razrješenja dubinskih prijevora u pojedincu ili društvu.“ (Hameršak i Zima, 2015: 239). Međutim, kako navode iste autorice: „Bajka se sve manje problematizirala kao ideološki neprihvatljiv žanr, dok se sve više dovodi u pitanje pedagoška primjerenost njezinih likova (npr. vještica) i prizora (npr. kažnjavanja).“ (Hameršak i Zima, 2015: 246).

Dječja priča se po postanku dijeli na narodnu i umjetničku. Ono što karakterizira narodnu bajku je to što ona ima strogo određenu i lako prepoznatljivu strukturu. U njoj čudesno i stvarno postoje paralelno ne onemogućujući se međusobno te nema ni traga statičkim opisima prirode. Prijelazni oblik narodne u umjetničku bajku, koji neki nazivaju literarnom narodnom bajkom, je taj u kojem se narodna bajka ne mijenja nego se dotjeruje (dotjeruje se jezično, krati se, bira se bolja varijanta iste bajke). Međutim, teže se određuje literarna bajka koja se naziva i umjetnička bajka. Ona obuhvaća vrlo široko područje, ima puno podtipova, a svima je zajedničko da u strukturi čuvaju neke elemente ili duh narodne bajke. „One su po vanjskim elementima nalik na narodne priče, ali nisu narodne priče, nego na narodnim elementima izgrađene umjetnikove priče s promjenom nekih odrednica gdje se najjače ističe prisutnost pejzaža, produbljivanje i izgradnja kompleksnih likova i drukčija etičnost.“ (Crnković, 1987: 11). „Začetnikom autorske bajke u širim se europskim okvirima smatra Hans Christian Andersen, a među brojnim autorima uz njega se izdvaja Oscar Wilde čije bajke karakterizira naglasak na artizmu i okrenutost socijalno-angažiranom podtekstu.“ (Hameršak i Zima, 2015: 243).

4. BAJKA I DIJETE

Bajke se primarno tumače kao književni žanr koji dječjim čitateljima omogućuje umjetnički užitak, aktivaciju kreativne imaginacije i zaranjanje u svijet ispunjen nesvakidašnjim događajima i pustolovinama.

Igrom i stvaralaštvom odgojitelji mogu osmišljavati susrete s poetskim tekstovima, no to ne predstavlja uvijek sve ono što bi trebalo činiti da bi se opravdao udio literarnoga teksta u procesu odgoja (Visinko, 2005). U tom procesu valjalo bi poći od doživljavanja poetskog ozračja, na način da djetetu priuštimo slušanje poetskog izraza (kazivanja/čitanja), a da zauzvrat ništa ne tražimo niti ga usmjeravamo na neku stvaralačku aktivnost. „Nakana nije govoriti o riječi, nego pustiti riječ u nutrini djeteta, da je doživi, da je osjeti.“ (Visinko, 2005: 68). Dakle, radi samog uživanja u riječi, pridaje se važnost slušanju poetskoga izraza, interpretativnom i/ili poetskom čitanju, poetskom raspoloženju i tonu. Vrlo je važan i nenadoknativ trenutak čistog doživljavanja poetske priče pa upravo radi toga, čitanje i analiza poetske priče predstavlja primarni i jedan od najjednostavnijih načina sustavnog susreta djeteta s pričom. Na taj način djeca razvijaju dobar odnos prema dječjoj priči i dječjoj književnosti uopće. Takvi susreti, s obzirom na to da pretpostavljaju živu govornu situaciju, pridonijet će razvijanju jezične i komunikacijske kompetencije, koja uz literarno te jezično uključuje i svekoliko životno iskustvo (Visinko, 2005). Osim toga, katkada se odgojitelji ne snalaze s doživljajima djece s kojima su u doticaju, stoga nije uvijek lako pronaći odgovore na njihova brojna pitanja koja su povezana s umjetničkim svjetovima koji zaokupljaju njihovu svijest. Upravo ovdje bajka ima veliku i značajnu ulogu jer se djeca poistovjećuju s određenim situacijama, problemima, uživljavaju se u određene uloge, razmišljaju o mogućim rješenjima njihova problema na način kako je to prebrodio/la i glavni/a junak/inja bajke. „Dijete uči jezik bajke na taj način što aktivno slušajući i pokušavajući i samo pripovijedajući usvaja „gramatiku bajke“, jer prepoznaje odnose i napetosti koje bajka donosi kao svoje vlastite probleme.“ (Visinko, 2005: 41). Bajke bi trebale biti prisutne u dječjem svijetu tijekom cijelog djetinjstva, pa i kasnije. Svakako treba voditi računa da se prvo učini pravi izbor priče te da se stvore uvjeti u kojima će se dogoditi susret djeteta i bajke u središtu kojega će biti doživljaj. Prilikom izbora priče za čitanje i kazivanje u

dječjem vrtiću, mora se slijediti dijete, silina osjećaja koje bajka izaziva u njegovoj svijesti i podsvijesti. Odgojitelji također mogu susresti dijete s bajkom tako da ju osmisle kao igru, što bi u književnom odgoju trebalo biti češće zastupljeno.

„Kao i svako drugo umjetničko djelo, tako i bajka, no ona još i više jer je u djetinjstvu imala važno mjesto, tijekom života za svakoga ima osobito značenje, koje se mijenja i proširuje zbog različitih okolnosti, u skladu sa životnim, literarnim i jezičnim iskustvom.“ (Visinko, 2005: 42).

5. O ČEMU GOVORE BAJKE OSCARA WILDEA

Autorske su bajke od usmenih (narodnih) bajki bogatije stilskim izražajnim sredstvima i pjesničkim slikama, dok su Wildeove bajke bujnom slikovitošću i samom profinjenom uporabom jezika dovedene gotovo do savršenstva (Dujić, 2008). „Pojavivši se na kraju 19. stoljeća, Oscar Wilde je otvorio novu stranicu, unio mnoge promjene i bajku uzdigao na najvišu razinu u svakom pogledu: izborom tema i motiva, ustrojem fabule, mjesta i vremena, izborom i karakterizacijom likova i jezično-stilskim osobinama te utemeljio modernu bajku.“ (Pintarić, 2008: 117).

Autorica Ana Pintarić navodi i kako se Oscar Wilde u svojim bajkama pomiče od klasične teorije, ali ne u namjeri njezina rušenja i stvaranja antibajke (Pintarić, 2008). U Wildeovim bajkama nema jednostranog oslikavanja svijeta, pa čak ni zaslužene kazne ili nagrade niti klasičnoga sukoba između dobra i zla. U njegovim bajkama stvaran i nestvaran svijet zamjenjuje se zemaljskim i nebeskim svijetom što predstavlja temelj njegovih bajki. Ono zemaljsko predstavlja besmislenost, pesimizam, grešnost, gorčinu i ironičnost, dok je ono nebesko u svemu utemeljeno na bezuvjetnoj ljubavi Isusa Krista. U njegovim je bajkama pripovjedački postupak obogaćen tako što, kao i u klasičnim bajkama, postoje kraljice i kraljevići, dvorci, čarobnjaci, vještice i čarobni predmeti, ali je sve prikazano u novom ruhu. „Wildeova je fabula bogata i često isprekidana pejzažnim opisima, opisima psihološkoga lika i pripovijedanjem, likovi su slobodni i odgovorni za izbor svoga puta, aktivni su, razmišljaju, analiziraju i kritički promišljaju svoje postupke, mijenjaju se i postaju junacima ili nailaze na nerazumijevanje i porugu.“ (Pintarić, 2008: 118). Veliku ulogu u razvoju nekih likova i u njihovim postupcima ima biblijska utemeljenost. Ono što predstavlja jednu od važnih osobina njegovih bajki je opisivanje i slikovito pripovijedanje. Koristi mnoge cvjetne motive kojima predočava potpunu i skladnu sliku čak i najsadržajnijeg opisa, uz prisutnost i slušnih i mirisnih motiva. Također, u svojim bajkama upotrebljava onomatopeju i akustične pjesničke slike u opisu prirode. „Jedan za drugim nižu se slikoviti i detaljni opisi s mnogim podacima, pojedinostima, mnogim stilskim figurama, često utemeljenim na secesijskom cvjetnom oslikavanju tako da se Wildeove bajke doimaju kao golem rascvjetan vrt pun boja, raznovrsnoga cvijeća i bilja, oživljen pticama i životinjama.“ (Pintarić, 2008: 129). Isto tako, prisutno je i

bogatstvo stilskih figura čime se osjeća sjedinjenost lika i prirode. Wilde fabulu temelji na suprotnosti i paradoksu, gdje u jednoj slici spaja grijeh i kajanje, ljubav i oholost, kraljeve i pastire, sjaj i bogatstvo kraljevskoga dvorca i kolibe. Na primjer, pastira s frulom dovodi u dvor (*Mladi Kralj*), i obrnuto, među jednostavni puk iz dvorca dovodi kraljevića (*Zvjezdan*) i princa (*Sretni princ*). „Mnogi se Wildeovi opisi doživljavaju poput impresionističkih književnih slika s motivima siromašnih kućeraka i hladne, bolesne unutrašnjosti, izgladnjelih i zabrinutih lica.“ (Pintarić, 2008: 130). „Gotovo sve Wildeove bajke završavaju s prizvukom uzaludne žrtve glavnog lika.“ (Paljetak, 2000: 209). Također, u svojim bajkama koristi imena i simboliku nebeskih tijela, prirodnih pojava, ali i mislenih (apstraktnih) pojmova. Isto tako, Wilde nas u svojim bajkama potiče na razmišljanje koliko nam je danas važno materijalno bogatstvo i vanjski izgled. Upravo se ti primjeri vide u bajci *Slavuj i ruža* kada Djevojka odbacuje ružu za koju je Slavuj dao svoj život, zbog dragulja koje je dobila od Komornikova nećaka. Ono što mnogi autori primjećuju u Wildeovim bajkama i pričama kao nešto osobno je ponajprije predosjećaj tragedije vlastitog života (Paljetak, 2000).

„Sve Wildeove bajke prožima neka posvemašnja ljubav prema nemogućemu (*l' amour de l'impossible*), otvarajući tako vječno privlačni, svestremani prostor pustolovine na putu prema čudesnoj zemlji svih radosti i stvari. One su vjera u Ljubav kao u najveću, pobjedonosnu moć.“ (Paljetak, 2000: 212).

6. POJAM LJEPOTE U BAJKAMA OSCARA WILDEA

Velikom broju književnika umjetnost postaje utočište i životni stav u kojem ljepota izraza postaje glavni cilj kojemu je važno dati živu ljepotu izgrađenu riječima. Među izvrsnim predstavnicima takve umjetnosti našao se i Oscar Wilde koji ističe kako je tajna života u umjetnosti, to jest umjetnost je ključ života (Visinko, 2005). Wilde u svojim djelima: „Izlaže (viktorijansku) praktičnost, odnosno sivevremenu štur racionalnost i korisnost (utilitarnost) u ime koje se cijeni tek ono što je lijepo, lijepo u izvanjskom smislu, a Wildeu je – eto još jednog od njegovih sustavnih proturječja – najviše do one prave, unutarnje ljepote.“ (Paljetak, 2000: 204-205).

„Njegove bajke sadrže cijeli pomak puninom skale njegova shvaćanja ljepote, od svijesti o učinku što ga ljepota i stvaranje ljepote ima na pojedinca (npr. Mladi Kralj) i na živa bića u najširem smislu, do transcendentálnih zona ljepote koje se dosežu samo iskustvom osobne patnje i činom osobne žrtve, slijedom baudelaireovski koakcijalne težnje prema visinama i ponorima duha i emocija.“ (Paljetak, 2000: 203). U bajci *Mladi Kralj*, evidentnije nego u drugim bajkama, ljepota je olakšanje za bol, oporavak od bolesti i mudrost za koju je potrebna samoća. „Isto se ponavlja i u Studentovoj primjedbi o ljepoti Slavujeva pjeva u bajci *Slavuj i ruža*: 'Šteta što to ne znači ništa i nema nikakve praktične vrijednosti.' Wilde to ironizira.“ (Dujić, 2008: 98). „Sve se to sintetizira u Wildeu koji formulu umjetnost-radi-umjetnosti primjenjuje na vlastiti život ulažući, kako sam kaže Andréu Gideu, u njega sav svoj genij, dokaz/trag svoga talenta ostavljajući samo u svojim djelima.“ (Paljetak, 2000: 202). Oscar Wilde svom svojom aglomeracijom dekorativnih slika potvrđuje i površnost svoga hedonizma, neozbiljnost svoje moralne angažiranosti te se ističe kao hirovito i neodgovorno dijete europskog *fin de sièclea*. John Ruskin imao je utjecaja na Wildeove estetsko-socijalne poglede koje nalazimo posebice u njegovim bajkama i pričama: ljubav prema ljepoti, izbor plemenite teme, iskrenost i prožetost ljubavlju prema najnevinijemu, najčistijemu i najdragocjenijemu. „Bajke su odjelotvoreno ono ruskinovski pokrenuto maštovito nagoviještanje plemenitog povoda za plemenita osjećanja, a njih pak tvori Ljubav (u paru s mržnjom), duboko poštovanje (u paru s prezirom/indignacijom), divljenje (na čijem rubu niče užas) i radost (nesebična radost) koju prožima Bol (nesebična bol).“ (Paljetak, 2000: 202). U bajci *Sretni princ*, čiji

je smisao prikaz samožrtvovanja, prikazano je žrtvovanje prolazne ljepote za trajnu, te površne ljubavi za stvarnu i duboku.

„Ljepota o kojoj u svojim bajkama govori Wilde prolazna je ili pak trajna, ovisno o dubini i snazi što je ona ima na oblikovanje ljudske svijesti na putu do konačnog shvaćanja moralne ljepote, sinteze ljubavi i žrtve (u Wildea vjere u potrebu žrtvovanja za nju), kao vrhunskog načela ljudskog života.“ (Paljetak, 2000: 212)

7. KRITERIJI ZA INTERPRETACIJU ZBIRKI *SRETNI PRINC I DRUGE BAJKE TE KUĆA MOGRANJA*

Zbirka *Sretni princ i druge bajke* (*The Happy Prince and Other Tales*) objavljena je 1888. godine, a sadrži bajke: *Sretni princ*, *Slavuj i ruža*, *Sebični Div*, *Odani prijatelj* i *Znamenita raketa*. Zbirku *Kuća mogranja* Wilde je posvetio svojoj supruzi te ona sadrži bajke: *Mladi Kralj*, *Infantin rođendan*, *Ribar i njegova Duša* te *Zvezdan* (Hergešić, 2005). U nastavku slijedi interpretacija triju bajki iz zbirke *Sretni princ i druge bajke* (*Sretni princ*, *Slavuj i ruža*, *Sebični Div*)³ te triju bajki iz zbirke *Kuća mogranja* (*Ribar i njegova Duša*, *Mladi Kralj*, *Zvezdan*)⁴. Prilikom njihova interpretiranja, vodila sam se kriterijima navedenim u obrađenoj literaturi autora Milana Crnkovića (1967) i autorica Marijane Hameršak i Dubravke Zime (2015).

a) Namijenjenost bajki djeci rane i predškolske dobi prema temi, formi, izrazu:

Tijekom povijesti, mnogi su pisci svoja djela svjesno namjenjivali djeci kao određenoj populaciji, dok su postojali i pisci koji svoja djela nisu svjesno namjenjivali djeci, ali su ih djeca sama prisvojila. Pri definiranju ovoga kriterija, u prvi plan stavlja se namijenjenost književnoga djela i njegova prilagođenost djeci. Ona se očituje kroz dječju dob, dječje interese i potrebe, koje se biraju po tematici i formi, a sve u svrhu pristupačnosti djeci. Također, bitan je umjetnički doživljaj i odgovarajući izraz tako da nikakve ograde i nikakvo prilagođavanje nije potrebno. Prilikom interpretacije bajki, nastojala sam voditi se svim navedenim čimbenicima koji spadaju pod ovaj kriterij.

b) Prisutnost kršćanskih motiva i njihove uloge u bajkama Oscara Wildea:

Wildeove bajke temelje se na novozavjetnom učenju o ljubavi. Međutim, u njegovim bajkama predstavljaju se i konstantno suprotstavljaju dva različita svijeta: poganski svijet, kojega stvori čovjek i u kojem nema ni ljubavi ni milosrđa ni ljubaznosti, i drugi svijet, nadahnut Kristovom ljubavlju. Kroz Wildeove bajke, uviđa se stalna

³ U interpretaciji bajki *Sretni princ*, *Slavuj i ruža*, *Sebični Div* koristila sam se knjigom Oscara Wildea *Priče za djecu* (1999), prema prijevodu Vesne Perić, koju je oslikala Jenny Thorne.

⁴ U interpretaciji bajke *Mladi Kralj* koristila sam se knjigom Oscara Wildea *Priče za djecu*, prema prijevodu Vesne Perić, koju je oslikala Jenny Thorne, dok sam se za preostale dvije bajke *Ribar i njegova Duša* i *Zvezdan* koristila knjigom Oscara Wildea *Slavuj i ruža i druge pripovijesti* (1987), u prijevodu Ise Velikanovića i s ilustracijama Ljube Babića.

prisutnost Evandjelja kada pisac koristi usporedbu, to jest izraze i rečenice preuzete iz Evandjelja. Svjetonazor svojih junaka Wilde uspoređuje i temelji na evanđeoskoj spoznaji o milosrđu i ljubavi, ljubavi koja prerasta u vječnu ljubav, te na spoznaji o grijehu, pokajanju, iskupljenju i oproštenju. U svakoj bajci koja je predmet ovoga završnoga rada, javljaju se kršćanski motivi, najčešće na samome kraju bajke. U svakoj se bajci nalazi i novo značenje kršćanskih elemenata koje donosi simbolika kršćansko-katoličkih ili antičko-poganskih motiva.

c) Prisutnost motiva Andersenovih bajki u bajkama Oscara Wildea:

Oscar Wilde se u svojim bajkama i pričama često oslanjao na djela Hansa Christiana Andersena, kojega neki nazivaju kraljem bajke. U Wildeovim bajkama osjeća se prisutnost mnogih etičkih i socijalnih istina, u kojima do izražaja dolaze simbolika i paradoks prožet nježnošću i humanošću. Baš poput Andersena, i Wilde je u svoje bajke unio likove iz stvarnoga i zamišljenoga svijeta. Također je unio likove iz Biblije, klasične književnosti, legendi i mitologije. Oživljavao je kipove, ptice, životinje, cvijeće, drveće, nebeska tijela, osjećaje. Prisutnost motiva Andersenovih bajki može se pronaći u Wildeovim bajkama *Sretni princ*, *Ribar i njegova Duša* te *Zvezdan*.

8. NAMIJENJENOST BAJKI DJECI RANE I PREDŠKOLSKE DOBI

8.1. Sretni princ

Tijekom traženja potrebne literature, na policama knjižnica sam najviše nailazila na bajku pod nazivima *Sretni princ*, *Sretni kraljević*, *Sretni princ i druge bajke*. Mogu reći kako je ova bajka možda i najpoznatija i najčitanija bajka Oscara Wildea u dječjoj književnosti. Također, postoji i slikovnica na temu ove bajke, prilagođena i namijenjena djeci rane i predškolske dobi.

U bajci *Sretni princ*, radnja se odvija u jednom gradu gdje je glavni lik kip Sretnoga princa i jedan mali Lastavić. Simbolika riječi sretan zapravo predstavlja nesretnoga princa koji je nekada bio sretan, dok je imao ljudsko srce, a sada može vidjeti sve gadosti i nevolje svoga grada. Ova priča je bajka jer je u njoj bajkovit odnos Lastavića i Sretnoga princa, njihov način pomaganja drugima, ali i sama činjenica da se u jednom kipu nalazi živi čovjek, živi duh koji osjeća, plače i govori. „I njegovo olovno srce opire se našem ustaljenom poimanju toga izraza. Srce od olova nije i olovno srce nego srce puno ljubavi i suosjećanja s najbjeđnijim stanovnicima njegova grada.“ (Dujčić, 2008: 99). Elementi u bajci koje vidim kao teže shvatljivima djeci rane i predškolske dobi, s obzirom na njihovu dob i misaone procese, su odnosi gradskih vijećnika i Gradonačelnika, ali i drugih ljudi prema samome Sretnome princu, a koji se tiču njihove gradske politike. Gradonačelnik naredi srušiti kip Sretnoga Princa kada profesor umjetnosti sa Sveučilišta kaže: „Kad više nije lijep, više nam nije koristan“ (Wilde, 1999: 96). Također, smatram kako je ova bajka primjerenija djeci predškolske dobi, dok je za djecu rane dobi apstraktna i teže shvatljiva pouka i radnja same bajke. Dječji interesi i potrebe nisu konkretno zadovoljeni u ovoj priči, no ono što vidim kao područje blisko dječjim potrebama je razvijanje prosocijalnog ponašanja koje je prisutno u cijeloj bajci, kroz pomaganje drugima i dijeljenje istoga. Nosivši zlatne listiće kipa, rubin s prinčeva mača, oči od safira donesene iz Indije, Lastavić je slušajući Sretnoga princa činio dobra djela i pomogao djeci u nevoljama. Iako su izdvojene neke činjenice koje nisu prilagođene djeci rane i predškolske dobi, smatram da ovu bajku svejedno treba interpretirati u odgojno-

obrazovnom radu, ali s elementima razgovora, objašnjavanja i prilagođavanja onih dijelova koji su djeci apstraktni i neshvatljivi.

8.2. Slavuj i ruža

„U ovoj je bajci, još više nego u drugim bajkama, prikazana povezanost svih dijelova prirode: životinja, biljaka, nebeskih tijela i prirodnih pojava.“ (Dujić, 2008: 90).

Bajka započinje vapajem jednoga Studenta za crvenom ružom kako bi mogao ispuniti zadani uvjet njegove voljene. Ako donese crvenu ružu, njegova voljena plesat će s njim do zore, držat će je u svome naručju, njezina glava bit će nagnuta na njegovo rame, a njezina će ruka biti stisnuta u njegovoj. Postavlja se pitanje: „Je li prava ljubav ona u kojoj se postavljaju različiti uvjeti (plesat ću s tobom ako mi doneseš ružu) ili je prava ljubav bezuvjetna ljubav?“ (Dujić, 2008: 90). Međutim, njegovu tugu i vapaj čuo je Slavuj koji je prepoznao pravu, istinsku ljubav Studenta prema njegovoj voljenoj i krenuo je u potragu za crvenom ružom. Slavuj je mogao doći do crvene ruže tako da je stvorio svojim pjevom na mjesecini i oboji je krvlju svoga vlastitoga srca. Slavuj je cijelu noć pjevao s ružom pritisnutom o prsa. Ispunio je svoje obećanje i utihnuo u nepovratni san. Upravo ovo žrtvovanje za ono što je vrijedno, šalje djeci snažnu poruku kako se za najposebnije i najljepše trenutke u svom životu trebamo boriti, to jest žrtvovati se. Tek nakon određene žrtve možemo spoznati što je to zapravo istinska ljubav. „Slavuj simbolizira čisto, neiskvareno poimanje ljubavi u kojoj je ljubav nešto sveto i toliko vrijedno da se za nju isplati žrtvovati do kraja, do smrti.“ (Dujić, 2008: 91). Dok Student svoju ljubav povezuje s korišću, nije ju još doživio u punom sjaju, jer je povezuje s nečim materijalnim, pogotovo nakon Djevojčina odbijanja. Upravo to predstavlja poveznicu u interpretiranju priče s djecom rane i predškolske dobi. Što je to zapravo ljubav? Kakva ona treba biti ako je uistinu prava, istinska? Koga mi volimo pravom ljubavlju? To su samo neka od pitanja s kojima možemo potaknuti na razmišljanje, kako djecu rane dobi, tako i djecu predškolske dobi. Ova je bajka bliska interesima djece i njihovim potrebama, bliska je njihovom razmišljanju o samom poimanju ljubavi. Više je prigodna za djecu predškolske dobi nego za djecu rane dobi, a predstavlja područje rada na kojem odgojitelj svakako može raditi s djecom i razvijati njihovo mišljenje o toj velikoj i beskonačnoj Ljubavi te spoznaju razlike između uloga Slavuja i Studenta. Student je ubrao crvenu ružu u svome

vrtu nakon što je Slavuj dao svoj život za nju. Odnio ju je svojoj voljenoj, ali ga je ona odbila jer je dobila netom prije nekoliko pravih dragulja od komornikova nećaka. Ovdje se može istaknuti materijaliziranje i pogrešno shvaćanje ljubavi, one ljubavi koja prolazi i koja ne ostavlja trag. Ova priča je bajka jer u njoj životinje poprimaju osobine ljudi, a odnos između životinja, cvijeća, ptice i čovjeka predstavlja ono bajkovito što potiče djecu na maštanje.

8.3. Sebični Div

Tijekom istraživanja i prikupljanja literature potrebne za ovaj rad, u svim knjigama i interpretacijama u kojima se spominje Oscar Wilde nailazila sam na bajku Sebični Div. Zaključujem kako je ova bajka, uz bajku *Sretni princ*, najrasprostranjenija i najpoznatija bajka Oscara Wildea u dječjoj književnosti. To dokazuje i činjenica da je ova bajka, uz bajku *Sretni princ*, jedina bajka Oscara Wildea koja ima svoju slikovnicu pod nazivom *Sebični Div* u Dječjem odjelu Stribor Gradske knjižnice Rijeka. „Bajka *Sebični Div* sučeljava samodopadnost i otvorenost, bezosjećajnost i ljubav, najsnažnije i naslabije.“ (Pintarić, 2008: 121). „Koliko god i ta priča bila izraz unutrašnjih preokupacija i problema i otvorena poljana prema mogućnosti za stilske igre, ona je – valjda zbog čistoće izrade i mogućnosti da u njoj djeca nalaze sebe – ušla u red djeci najmilijih priča.“ (Crnković, 1987: 119).

Radnja ove bajke započinje igrom djece koja su svakog poslijepodneva običavala to činiti u Divovu vrtu. Za ovu bajku možemo reći kako je namijenjena djeci rane i predškolske dobi, prvenstveno radi prisutnosti djece u bajci. To je segment s kojim se djeca poistovjećuju i prepoznaju u ovoj priči. Divov vrt je bio prekrasan vrt s mekanom zelenom travom, s dvanaest breskvinih stabala koja su u proljeće cvjetala nježnim cvjetovima biserne i ružičaste boje, i u kojem su ptice sjedile na drveću i pjevale toliko veselo da bi djeca katkada prekinula igru i slušala njihov pjev (Wilde, 1999). Međutim, jednoga se dana Div vratio, nakon sedam godina koje je proveo kod svoga prijatelja. Ime Sebični Div pristajao mu je s obzirom na to da je on bio vrlo sebičan Div koji djeci nije omogućio igrati se u njegovom vrtu, već na prašnjavoj cesti. Kada se vratio i ugledao djecu u svojem vrtu, oštro ih je upitao što ondje rade i rekao: „Moj vrt je samo moj vrt – reče Div. – U njemu se neće igrati nitko drugi osim mene.“ (Wilde, 1999: 36). Kroz ovu

priču isprepliće se odnos sebičnosti i dobrote koja se naposljetku više isplati i uvijek dobrim vrati. Ta dobrota povezuje se s Rajem koji simbolizira vječni život. Predstavlja poruku djeci da te dobrota čini boljim i sretnijim čovjekom, a sebičnost osamljenim, tužnim i nesretnim. Upravo radi toga je ova priča zagonetna, tajanstvena, drugačija od prethodne dvije interpretirane priče. U ovoj je bajci jasno vidljiva potreba svakoga čovjeka, pa i onoga najosamljenijega, najnamrgođenijega i najnezadovoljnijega, za ljubavlju. Koliko god ova priča predstavljala bajkovitu nerealnost, upravo je to snaga kojom ona djeci pruža mogućnost maštanja i sanjarenja. Isto tako, u ovoj je bajci jasno vidljiva ljutnja, gnjev i oholost Diva koja se pretvara u nježnost, suosjećanje i mir. Prilagođena je dječjim interesima i potrebama za igranjem, maštanjem i pozitivnim ozračjem te je vrlo pristupačna djeci.

8.4. Ribar i njegova Duša

Već pri samoj potrazi za ovom bajkom u knjižnicama, naišla sam na problem koji mi je jasno dao do znanja kako ove bajke nema u obliku namijenjenom i prilagođenom djeci rane i predškolske dobi. Knjiga je po svome opsegu i opširnosti same radnje namijenjena djeci starije dobi. Bajka napisana u tridesetak stranica, komplicirane i duge radnje, za djecu rane i predškolske dobi predstavlja složeno djelo u kojem se isprepliću kršćanski motivi s različitim ulogama. Radnja započinje kada je jedne večeri Ribar mrežom ulovio malu Sirenu, koja je bila morska kraljevna. Ribar se zaljubi u sirenu te opijen njezinom ljepotom počinje zanemarivati svoj posao i izjavi joj ljubav. Ova bajka predstavlja ljubavnu priču, tematski blisku djeci, u kojoj je sve moguće, pa čak i ljubav između ribara i morske sirene. Upravo nas to vraća u dječje maštanje i sanjarenje te predstavlja ono bajkovito u samoj priči. Međutim, Sirena smatra kako je njegova Duša zapreka njezinoj ljubavi i kako je se mora riješiti. Vještica mu odsječe sjenu i odbaci Dušu koja ga preklinje da ju ne ostavlja. Otkrivanje povezanosti između duše i srca navodi nas na dodatno razmišljanje o ljubavi, njezinoj interpretaciji i shvaćanju. Sama pomisao kako se duša može odsjeći od svoga srca i naposljetku i tijela, predstavlja ono nestvarno i teško pojmljivo. Nakon određenog vremena, na nagovor Duše Ribar joj se ipak vrati, a ona ga odluči nagovarati da čini sve za čime će žaliti. Ovdje se vidi kako je lik Ribara okarakteriziran kao naivan ribar koji odlazi s Dušom, ostavlja ono što voli, samo kako bi

se njegova Duša mogla napojiti novih izazova i uzbuđenja. Međutim, želeći ponovno otići od nje, prereže svoju sjenu i ostavi je. No, Duša ovoga puta nije pristala na ostavljanje te ga je pratila na njegovom povratku morskoj Sireni. Kada je Ribar došao na obalu, stane dozivati svoju Sirenu, ali njoj nije bilo ni glasa. I tako su protekle dvije godine, Ribar je zvao i čekao svoju Sirenu, dok ga je Duša napadala zloćom, a zatim i dobrotom, ali njegova je ljubav bila jača. U trenutku kada Ribar dopušta Duši ponovno ući u njegovo srce, na morsku pučinu more je izbacilo mrtvo tijelo njegove ljubljene Sirene. Zagrlivši je i ležeći na tijelu svoje Sirene, Ribaru pukne srce od punoće, a more ga prekrije svojim valovima. Navedenim se ističe kako se prava ljubav ne zaboravlja. Njoj se naposljetku uvijek vraćamo, baš kao Ribar svojoj morskoj Sireni, i za nju smo spremni učiniti sve ono što bi nam osiguralo njezin povratak. Ova bi se priča, po svome sadržaju i zanimljivosti fabule, mogla čitati djeci rane i predškolske dobi, jedino ukoliko se prilagodi njima i prenamijeni njihovome uzrastu. Sve navedeno predstavlja jedan apstraktan svijet za dijete kako rane, tako i predškolske dobi, kojemu nije nepoznat bajkovit pristup i način rada pun maštanja i sanjarenja, već mu je u ovom slučaju nedovoljno pristupačan, tj. namijenjen.

8.5. Mladi Kralj

Bajka *Mladi Kralj* iz zbirke *Kuća mognanja* predstavlja junaka koji se našao između dva puta, između dviju životnih krajnosti, a na čijem posljertku dolazi do spoznaje o onom vrednijem. Kroz cijelu bajku isprepliću se kršćanski motivi te stare i povijesne činjenice i izrazi.

Tijekom interpretiranja ove bajke, postavila sam si pitanje ima li smisla djeci rane i predškolske dobi čitati ovu bajku s obzirom na vrlo dugačke rečenice, pune opisnih pridjeva, uz prisutnost nekih povijesnih i starih pojmova kao što su gema, bitinski, žad, ahat, tirkiz... Tijekom čitanja bajke teško se izgovaraju nepoznate riječi, to jest turcizmi, te je time još teže pratiti sam tijek radnje uz pregršt opisivanja. Bajka započinje pričom o šesnaestogodišnjem mladiću koji je određen za krunidbu sljedećega dana. Ne znajući za svoje kraljevsko podrijetlo, još kao novorođenče, mladić je ostavljen siromašnim pastirima s kojima provodi djetinjstvo u planini. Međutim, stari Kralj znajući da mu slijedi smrt i nalazeći se na smrtnoj postelji, želeći da njegova loza ne odumre, poziva mladoga

Kralja k sebi kako bi ga proglasio nasljednikom. Mladoga Kralja premjestiše u dvorac u kojemu dvoji između bogatstva i brojnih dvorjanika. Iako je čeznuo za slobodom planinskih pašnjaka, fina odora i dragocjeni dragulji izmamili su mu sjaj u očima i osmijeh na lice. Upravo radi toga, u ovoj se bajci vidi razlika između sjaja i bogatstva, bijede i siromaštva. U njoj je jasno prikazana misao kojom se ističe kako trebamo biti svjesni od kuda smo zapravo potekli te u kakvim se svim životnim situacijama nalaze ljudi koji nas okružuju. Razmatrajući sve navedene poteškoće, zaključila sam kako ova bajka nije namijenjena i prilagođena djeci rane i predškolske dobi, prvenstveno zbog velikog opsega rečenica i nepoznatih riječi koje se protežu pričom. Mogućnost za čitanje ove bajke djeci predškolske dobi vidim u iznimnim situacijama s djecom koju ova tematika zanima i privlači, i u čiju su radnju prethodno upućeni. Vrlo zahtjevna bajka, s kompliciranom fabulom punom nepoznatih riječi, predstavlja gotovo neostvarivo područje rada s djecom rane i predškolske dobi.

8.6. Zvezdan

U ovoj bajci nije problematična radnja, to jest sadržaj same bajke, već je problem njezina opširnost, dugačke rečenice, opisi (nepoznate riječi) i složenost stila pisanja. Sadržaj ove priče iznimno je zanimljiv i poučan te prikladan djeci, ali bi trebao i mogao biti prikazan na pristupačniji način. Radnja bajke započinje prikazom dvojice siromašnih drvara koji, vraćajući se kući, ugledaju presjajnu i prekrasnu zvijezdu koja je pala s neba. Razveselili su se i potrčali naći ćup zlata. Međutim, umjesto očekivanog zlata i zlatnika, našli su malo djetesce koje sniva umotano čudesnom tkaninom izvezenom zvijezdama. Jedan od drvosječa odluči uzeti dijete, iako živi u siromaštvu i nema mu što za ponuditi. Tako je Zvezdan živio s drvosječevom obitelji i odrastao s njegovom djecom. Međutim, kada je odrastao, narcisoidni Zvezdan rugao se bogaljima i siromasima, bacao na njih kamenje te se suprostavljao svećeniku koji ga je poučavao kako su sva stvorenja Božja. Zaljubljenost u sebe i samohvalisanje, predstavljaju nešto negativno i daju jasnu sliku da odijelo ne čini čovjeka te da sva bogatstva koja netko ima nisu ni sjena onih istinskih vrijednosti. Također, ova teza može predstavljati moguće glavno ishodište rada s djecom rane i predškolske dobi u slučaju postojanja njima primjerenoga i namijenjenoga književnoga djela. Bazirajući se na ovoj tezi, odgojitelji mogu raditi s djecom na razvoju

vještina koje će ih potaknuti otkriti, primijetiti i usvojiti takve obrasce ponašanja. Isto tako, kada je Zvezdan ulazio u grad svi su ga počeli pozdravljati kao gospodara jer mu se ljepota vratila uslijed svih učinjenih dobrih djela. U bajci dolazi do izražaja i ta ljepota te se nagrađuje dobro ponašanje i ophođenje, koje se očituje ne samo u ponašanju, nego u onom unutarnjem osjećaju. Također, uloga Zvezdana potiče nas na poštovanje drugih, na uvažavanje njihovih različitosti, na svjesnost trenutka i na izražavanje zahvalnosti za sva djela koja je netko učinio za nas kako bismo dostojno živjeli život i svoju ovozemaljsku misiju. Kada su mu dali krunu i žezlo, željeći da bude njihov pravedni i milostivi kralj, Zvezdan potrči roditeljima, zaplače, klekne i poljubi rane na majčinim nogama, oblije ih svojim suzama te zagrlj gubavčeve noge. Kao i u bajci *Mladi Kralj*, i u ovoj bajci do izražaja dolazi spoznaja o tome kako trebamo biti svjesni od kuda smo potekli i tko su naši roditelji kojima moramo zahvaliti na svim dobrim djelima koja su učinili za nas. Zvezdan biva okrunjen te vlada tri godine. U te tri godine pokazivao je milosrđe i pravednost, pomagao siromasima, drvosječi i njegovoj obitelji, svim životinjama. U ovoj se bajci također pojavljuju životinje koje poprimaju karakterisitke ljudi (pričaju, osjećaju) tijekom cijele radnje, što predstavlja dodatni element koji potvrđuje moguću primjerenost ove bajke djeci. Bajka završava tužno pa se postavlja pitanje je li to uistinu bajka ako nema sretan završetak. Međutim, Luko Paljetak (2000: 212) iznosi kako „njegova kruna i kraljevska vlast kratko traju što podupire Wildeovu tezu o kratkotrajnosti dobrote i stalnosti zla, zloće i okrutnosti.

9. ODNOS KRŠĆANSKO-KATOLIČKIH I ANTIČKO- POGANSKIH MOTIVA

„Idejnost se Wildeovih bajki temelji na novozavjetnom učenju o ljubavi koju je utjelovio Isus Krist Otkupitelj svojim rođenjem, mukom, smrću, uskrснуćem i uzašašćem. Isus Krist je čovječanstvu donio nadu i vjeru u obraćenje po Evanđelju.“ (Pintarić, 2008: 132). „Razvidno je kako Wilde svoju tvrdnju temelji na Isusovim riječima koji uvjerava svoje učenike: 'Ja sam Put, Istina i Život' (Iv, 14,6) i 'blago vašim očima što vide, i ušima što slušaju.' (Mt 13, 16).“ (Pintarić, 2009: 23).

U Wildeovim bajkama predstavljaju se dva različita svijeta: onaj stvarni kojeg stvori čovjek, to jest poganski svijet u kojem nema ni ljubavi ni milosrđa ni ljubaznosti, i drugi svijet, nadahnut Kristovom ljubavlju. „U tom svom uvjerenju Wilde se često koleba pa su mu bajke/priče stoga često 'otajstva izgubljene vjere' (Ellmann), ali i vjere nađene, te tako Wilde i tu ostaje dvostruk/ambivalentan/s dva rukopisa; s onim kršćansko/katoličkim i s onim antičko/poganskim, do kraja, sa žarom osporavateljskog cinizma, vjeran ideji idealne budućnosti čiji je graditelj stvaralac-individualist, prefigurirani/prerušeni Krist-umjetnik, a nalog mu je obogatiti život ljudi ne očekujući za to nikakvo priznanje, naknadu ili nagradu.“ (Paljetak, 2000: 204).

U Wildeovim bajkama, to jest pričama, prisutna je stalna borba u odnosu kršćansko-katoličkih i antičko-poganskih motiva. „Tri sna mladog Kralja Wildeu služe kao primjer za kritiku društva na srednjovjekovno ustrojenoj pozornici na kojoj nastupaju Grijeh, Sramota i Bijeda (prvi san), te Smrt (s tri svoja eksponenta: Groznicom, Vrućicom i Kugom) i Škrtost (treći san), nasuprost kojih stoji Čovjek u hodočasničkom ruhu sa srebrnim zrcalom u ruci (zacijelo onim koje se poslije pojavljuje u priči *Ribar i njegova Duša*).“ (Paljetak, 2000: 208). Također Paljetak navodi kako se u dramatičnoj završnici priče, kada mladog Kralja kruni Onaj koji je veći od biskupa, raskrinkava licemjerje u kojem se lažno nagovještavanje zamjenjuje vrhunaravnim: mladog Kralja kruni sam Krist (Paljetak, 2000).

9.1. Biblijski motivi

„Svjetonazor svojih junaka Oscar Wilde temelji na evanđeoskoj spoznaji o milosrđu (*Sretni princ, Slavuj i ruža*), ljubavi (*Infantkinjin rođendan*), ljubavi koja prerasta u vječnu ljubav (*Sebični Div, Ribar i njegova Duša, Mladi Kralj*) te na spoznaji o grijehu, pokajanju, iskupljenju i oproštenju (*Zvjezdán*).“ (Pintarić, 2008: 118). Tako svi likovi u njegovim bajkama (*Zvjezdán, Sretni Princ, Biskup, Lastavić*), bez obzira kojoj profesiji pripadali, mogu griješiti.

U Wildeovim bajkama, stalna je prisutnost Evanđelja pa on koristi stalnu usporedbu, to jest izraze i rečenice preuzete iz Evanđelja koje uspoređuje sa svojim likovima i implementira ih u svoje bajke. Na primjer, u bajci *Mladi Kralj* glavni se lik, idući Kristovim putem, poistovjećuje s Isusom Kristom koji je prošao Križni put i Kalvariju. U sljedećoj sceni, novozavjetnim Evanđeljem o Isusovoj mucu istaknuta je bliskost i Wildeovo nadahnuće. Mladi Kralj odbacuje svečano ruho, oblači kožnu haljinu i ogrtač od ovčje kože te uzme pastirski štap koji je nosio dok je čuvao koze. Od grančice divlje ruže napravi vjenčić i stavi ga na glavu. Narod mu se stade rugati i dovikivati mu da očekuju kralja, a ne prosjaka. Mladi Kralj podnese porugu sa suzama u očima i dolazi u katedralu gdje se odvija vrhunac radnje. Cijelim putem pratili su ga velikaši s mačevima, a Mladi Kralj pogne glavu pred Bogom i skruši se, dok narod zanijemi i poklekne. „U Wildeovoj bajci *Zvjezdán* glavni junak teško griješi prema svima, posebice prema dobročiniteljima-skrbnicima i majci, a time i prema Majci Mariji i samom Bogu Ocu.“ (Pintarić, 2009: 39). Dok u Wildeovim bajkama *Slavuj i ruža* i *Sebični Div* čitamo o Isusovim ranama – ranama ljubavi (Pintarić, 2009). U bajci *Sebični Div* dječčić govori Divu: „Jednom si mi dopustio da se igram u tvome vrtu. Danas ćeš ti poći sa mnom u moj vrt, a moj vrt je Raj.“ (Wilde, 1999: 42).

„Prije smrti na križu Isus je rekao jednom od razbojnika: – Zaista ti kažem: danas ćeš biti sa mnom u raju (Luka, 23, 39-43).“ (Dujić, 2008: 108). „Isto tako, bajka *Sebični Div* nastala je, bez dvojbe, i na podlozi svetopisamskog novozavjetnog poziva: – Pustite dječicu da dođu, nemojte im priječiti (Mat 19, 14).“ (Paljetak, 2000: 209). Oslanjajući se na sv. Pavla, ali i na *Pjesmu nad pjesmama*, Wilde o ljubavi pjeva zanosnu pohvalnicu u bajci *Slavuj i ruža*. „Ispisuje on tu svoju vlastitu himnu ljubavi koja, izlučena iz teksta, ima vrijednost samostojnog psalma: Ljubav je zaista divna. Dragocjenija je od smaragda

i skupocjenija od čistih opala. ... Wildeov se psalam nastavlja u priči *Ribar i njegova Duša*: Ljubav je bolja nego Mudrost; ljubav je bolja. Ljubav je bolja nego Bogatstvo; ljubav je bolja.“ (Paljetak, 2000: 206-207). U bajci *Sretni princ* Lastavić je pak svaki put s kipa skinuo pozlate i sjaja i nosio nevoljnicima te iz dana u dan rastao u ljubavi za druge i mijenjao se, baš kako je rečeno u Prvoj poslanici Korinćanima (Pintarić, 2009). „U raspletu se bajke o *Sretnom princu* i Lastaviću javlja Bog sa željom da mu Anđeo iz grada donese dvije najdragocjenije stvari. Anđeo donese Prinčevo olovno srce i tijelo mrtvog Lastavića.“ (Pintarić, 2009: 27). U bajci *Ribar i njegova Duša* ljubav je tematizirana s ljudskoga i nebeskoga gledišta, gdje ljubav ipak pobjeđuje, a kroz bajku se prožimaju simboli Hvalospjeva ljubavi svetoga Pavla.

10. PRISUTNOST KRŠĆANSKIH MOTIVA I NJIHOVE ULOGE U BAJKAMA OSCARA WILDEA

10.1. Sretni princ

U bajci *Sretni princ* prisutnost kršćanskih motiva vidi se u jednoj od rečenica: „Poljubi me u usne, jer ja te ljubim.“ (Wilde 1999: 95). Smatram da je ova navedena izjava teže shvatljiva djeci rane dobi zbog svoje apstrakcije i potrebe za prethodnim znanjem o Bogu i vjeri. Ova priča je bajka u kojoj na kraju pobjeđuje dobro, u ovom slučaju je Bog simbol dobrog, dok zlo nestaje. To dobro koje se proteže kao smisao i pouka cijele bajke predstavljaju kršćanski motivi, dok elemente zla u bajci predstavljaju poganski motivi. Međutim, kako je Princ postajao sve više siv i beživotan gubeći svoje listiće suhoga zlata koji su ga prekrivali, a zima je i postojala sve hladnija, Lastavić izgovori: „Ne idem u Egipat – reče Lastavić. – Idem u Dom Smrti. A Smrt je sestra Sna, zar ne?“, (Wilde, 1999: 95) i padne mrtav do Prinčevih nogu. Simbolika koja se u ovoj bajci ističe vidljiva je u zadnjim trenucima života kipa Sretnog princa gdje pisac tu scenu poistovjećuje sa smrću Isusa Krista na križu. Kako je Isus bio razapet na križu od razbojnika i naroda, tako je i Sretni princ razapet od gradskih vijećnika i gradonačelnika koji su mu se podrugljivo smijali te ga omalovažavali. Isus je odnesen u grob, dok je kip Sretnoga princa rastopljen u talionici. Također, Isus u svome grobu uskrsne od mrtvih, dok se Prinčevo slomljeno olovno srce nije moglo istopiti u peći te je bačeno na hrpu gdje je ležao i Lastavić. „Donesi mi dvije najdragocjenije stvari iz toga grada – reče Bog jednome od svojih anđela, a anđeo Mu donese olovno srce i mrtvu pticu. – Ispravno si izabrao – reče Bog. – U mojemu će Rajskom vrtu ova ptičica zauvijek pjevati, a u mojemu Zlatnom gradu Sretni će me Kraljević zauvijek slaviti.“ (Wilde 1999: 96)

10.2. Slavuj i ruža

Ova bajka uvodi djecu u bajkoviti svijet jer se ona dotiče biljaka, životinja, nebeskih tijela i prirodnih pojava koja se dive Slavujevoj žrtvi u kojoj svi shvaćaju tu veliku Ljubav, a gdje čovjek ipak nazaduje. No, i u njoj možemo naići na prisutnost kršćanskih motiva: „...jer pjevao je o Ljubavi koju Smrt okončava, ali koja ne umire u

grobu“ (Wilde, 1999: 14) te na prisutnost filozofskih pitanja i načina promišljanja. Slavuj se poistovjećuje s Isusom koji je svoj život dao za druge i za njihovo spasenje, a on daje svoj život za Studenta, to jest za ružu, a sve u ime ljubavi. U ovoj bajci Oscar Wilde dovodi u pitanje i moral drugih umjetnika jer na indirektan način opisuje njihovo sebično ponašanje, u kojem vlada puno otmjenosti, a nimalo iskrenosti i gdje se žrtvovanje za druge ne poznaje.

10.3. Sebični Div

U ovoj se bajci također pojavljuju kršćanski motivi koji se protežu kroz cijelu bajku, ali se tek na kraju priče otkriva njihova istinska čarolija i smisao. Tu ulogu u ovome tekstu ima dječak koji se poistovjećuje s uskrslim Isusom Kristom, a s kojim se Div susreće. Nakon što se djeca više nisu mogla igrati u Divovu vrtu, vrt su posjetili Zima, Snijeg, Mraz, vjetar Sjeverac, ali i Tuča (Wilde, 1999). Ipak, jednoga dana ponovno je oživio njegov hladan i zapušten vrt. U najudaljenijem kutu vrta, stajao je jedan dječčić koji nije mogao dosegnuti granu drveta i, obilazeći ga, gorko je plakao. Taj prizor smekšao je srce Sebičnoga Diva. Prikrao se iza dječaka, nježno ga podigao i stavio na drvo. Dječak je ispružio svoje ruke, zagrlio Diva oko vrata i poljubio ga. No, nakon toga puta dječčić više nije dolazio i Div je čeznuo za svojim prvim pravim prijateljem. Nakon mnogo godina, Div se jednoga jutra probudio i iznenadio prizorom koji je ugledao u svome vrtu. Iako je tada već bila Zima, ispod jednog stabla prekrivenog bijelim cvjetovima, stajao je Dječčić, njegov omiljeni prijatelj. Ova scena također predstavlja zadnji trenutak Divova života. On upoznaje uskrslu log koji ga poziva sa sobom, u Njegov Raj, nakon čega se Div potpuno i iskreno predaje u Njegove ruke. „Na dlanovima djetetovih ručica vidjeli su se otisci dvaju čavala, a otisci dvaju čavala bili su mu i na stopalima. – Tko se usudio ozlijediti te? – uzvikne Div. – Reci mi, pa ću ga ubiti svojim velikim mačem. – Nemoj – reče dijete – jer to su rane ljubavi. – A dijete se nasmiješi Divu i kaza mu: – Jednom si mi dopustio da se igram u tvome vrtu. Danas ćeš ti poći sa mnom u moj vrt, a moj vrt je Raj.“ (Wilde, 1999: 41-42). Te rane predstavljaju znak Isusove ljubavi, čije su rane zapravo rane ljubavi. Stablo, koje je jedino oživjelo u vrtu sebičnoga Diva dok je trajala zima i s čijim je laticama bio prekriven na kraju svoga ovozemaljskoga života, predstavlja simboliku vječnosti i prisutnosti Duha Svetoga pokraj

kojega i ona najhladnija bića cvjetaju. Nakon izrečenog, Div je umro prekriven bijelim cvjetovima.

10.4. Ribar i njegova Duša

U ovoj bajci može se pronaći pregršt kršćanskih motiva čija je uloga prikazana kroz različite segmente. Kada je svećenik uočio utopljenog Ribara kako leži u zagrljaju svoje male morske Sirene, naredi da se tijela zapale i zabrani da se postavi bilo kakav znak koji bi govorio gdje ona poživaju. Na kraju priče navodi se kako je svećenik tri godine nakon smrti Sirene i Ribara došao u kapelu ljudima pokazati rane Gospodnje, ali umjesto da im govori o gnjevu Božjem, govorio im je o Bogu kojemu je ime Ljubav. Ni sam nije znao zašto propovijeda o tome te kako su mu cvjetovi neobičnih oblika i čudne ljepote stigli na oltar baš iz onog kuta u Polju gdje su bili ostavljeni Ribar i morska Sirena. Svećenik zadrhti i stade se moliti. U bajci se lako mogu isčitati elementi u kojima se spominje i simbolizira sotona i sve ono što predstavlja pogansko, a gdje na kraju ipak pobjeđuje moć i snaga svetog imena. Upravo je to dio u bajci kada se Ribar prekriži i zazove sveto ime, na što se sotonske sile uzbune i pobjegnu. Također, to se u bajci vidi i kroz ulogu Vještice koja otkrije Ribaru kako se odreći svoje Duše.

10.5. Mladi Kralj

I u ovoj su bajci prisutni kršćanski motivi čija je uloga vrlo snažna. Teško je shvatljiva za one koji ne poznaju, ne vjeruju i koji nisu sigurni u ono što prethodno ne vide. Stoga je i to segment koji treba uzeti u obzir prilikom interpretacije bajke i njezine prilagođenosti ranom i predškolskom uzrastu. Kada je svanulo jutro krunidbe, donijeli su mu njegovu odoru, ruho od zlatnih niti, krunu i žezlo, ali prisjetivši se svoga sna, mladi Kralj odluči odbiti svoje dvorjanike (Wilde, 1999). Njegovi sni otvorili su mu oči, uši i srce. Izvadi kožni prsluk i grubi ogrtač od ovčje kože koji je nosio dok je čuvao pastirove koze, a na glavu stavi vjenčić od grančica divlje ruže koji mu služi kao kruna (Wilde, 1999). Ovaj se događaj može povezati s likom Isusa koji je na sebi nosio bijelu plahtu, a na glavi trnje, kome se narod podrugljivo smijao, kao i mladom Kralju, te mu zlovoljno dovikivao podrugljive riječi. Očima punim suza, sa srdžbom na licu, mladi Kralj uđe u katedralu Biskupu te nakon razgovora s njim, popne se prema oltaru i stane pred lik Isusa

Krista gdje klekne i sagne se u molitvi. Kad ono, sine čudesna, tajnovita svjetlost te se otvori poklopac kovčežića urešenoga dragim kamenjem (Wilde, 1999). U svojoj novoj odori, s ružama i ljiljanima, siđe s oltara i prođe kroz narod koji sa strahopoštovanjem padne na koljena i pokloni mu se (Wilde, 1999). U ovoj bajci mladi Kralj dobiva blagoslov od Svevišnjega, postaje pobjednik dobra i Kralj pred kojim se svi klanjaju. Oscar Wilde u ovoj bajci iznosi i uspoređuje svoja unutrašnja razmišljanja sa svijetom koji ga okružuje i na taj način iznosi svoja promišljanja: „Breme ovoga svijeta preteško je za ramena jednoga čovjeka, a svjetski je jad pretežak za jedno srce.“ (Wilde, 1999: 80). Također Wilde u ovoj bajci ističe ljepotu kao uzvišeni pojam: „...kao netko tko u ljepoti pokušava pronaći umirenje svojoj boli, oporavak od bolesti.“ (Wilde, 1999: 63-64).

10.6. Zvezdan

U ovoj bajci može se naći puno simbolike. Jedna od njih je prikaz zvijezde repatice i dvojice drvosječa čija se simbolika može povezati s pričom o tri kralja koja su pratila betlehemsku zvijezdu te se zaustavila iznad mjesta Isusova rođenja u Betlehemu. Tako su i drvosječe pratile zvijezdu kako bi došle do ćupa sa zlatom, ali našle su nešto drugo. To je bilo malo dijete, to jest mali Zvezdan. Zvezdan se na kraju poistovjećuje s Isusovim likom kada postaje Gospodar svih, pravedan i milosrdan prema svima, Gospodar kojemu su se svi klanjali. Također, u priči se koristi siromaštvo kao odraz bijede i tuge, koja naposljetku ipak ima sretan kraj u kojem siromaštvo dobiva sve ono zaslužno. Ipak, po svom osnovnom karakteru, Zvezdan je prije svega parabola o sagrešenju, kazni i iskupljenju (Paljetak, 2000). „Motiv grijeha, spoznaje, kajanja i oprostjenja najizraženiji je u bajci Zvezdan.“ (Pintarić, 2008: 127). U ovoj se bajci može prepoznati razlika u samome procesu spoznaje grijeha, kada je Zvezdan otjerao majku i sve oko sebe, spoznaje da je sagriješio, potom kajanja za svoje grijehe te naposljetku oprosta. Ta zloća, grijeh i oholost na kraju mu se obijaju o glavu, postaje svjestan svoje krivice te moli za oprost grijeha koji i dobiva.

11. OSCAR WILDE - ANDERSENOV SUVREMENIK

U Engleskoj je, slično Andersenu, Oscar Wilde pisao bajke koje karakteriziraju mnoge etičke i socijalne istine, u kojima postoji puno simbolike i paradoksa, ali koje su pune nježnosti i humanosti (Težak, 1998). Oscar Wilde svoj uzor pronašao je u Andersenu gdje je baš poput njega u svoje bajke unio likove iz stvarnoga i zamišljenoga svijeta, legendi, mitologije, klasične književnosti i Biblije. Isto tako, oživljavao je životinje, kipove, nebeska tijela, drveće, osjećaje, prirodne pojave. „U svojim se bajkama i pričama često oslanjao na Hansa Christiana Andersena (1805. – 1875.), dužno mu poštovanje, divljenje i zahvalnost iskazavši prizorom u kojemu mladi Lastavić u dlan djevojčice sa žigicama ispušta safir.“ (Paljetak, 2000: 205).

U bajci *Slavuj i ruža* Wilde govori o ljubavi, ali kao ironičnoj verziji Andersenove bajke o carevu slavuju. „U priči *Ribar i njegova Duša*, Wilde se vraća svome uzoru Andersenu, njegovoj *Maloj sireni*, izokrećući osnovni odnos, umjesto Sirene, koja zbog ljubavi želi prijeći u ljudski svijet, u Wildea je Ribar taj koji zbog ljubavi prema maloj Sireni odbacuje svoju Dušu.“ (Paljetak, 2000: 210). Markéta Pospíšilová (2015) u svom radu ističe kako su religijski motivi prožeti kod oba autora koji stavljaju veliki naglasak na Božju ljubav prema pojedinačnim ljudskim bićima, ali oni se temeljno razlikuju u gotovo svemu drugom što se odnosilo na Boga. Hans Christian Andersen nikada nije dopustio Bogu djelovati izravno u njegovim pričama, suprotno tome Oscar Wilde dopušta Bogu utjecati izravno na njegov rad. Također, isti autor navodi kako je motiv patnje glavna sličnost između Andersenova i Wildeova pristupa, upravo zbog toga što niti jedan od njih ne pokušava utvrditi izvor patnje u svojim tekstovima (Pospíšilová, 2015). Za Andersena pravi smisao patnje može se razviti samo kod dovoljno zrelih duša, dok je Wilde vjerovao da je patnja ključna za stvaranje ljepote i smatrao je da ona može otkupiti i izliječiti osuđeno i očajničko srce, kao što se događa u bajci *Ribar i njegova Duša*. O motivu ljubavi, njezinom podrijetlu ili prirodi, ni Andersen ni Wilde ne nastoje spekulirati. Obojica su najviše zainteresirana, a možda i isključivo, na učinak koji ljubav ili njezin nedostatak mogu imati na ljudsko srce i dušu. Andersen ističe složenost i nezrelost ljudske ljubavi prema njezinim potencijalnim vrlinama, dok Wilde ljudsku ljubav vidi drugačije. U svojoj bajci *Ribar i njegova Duša* prikazuje čovjeka koji na kraju

postaje sposoban za istinsku ljubav, ljubav odbijenu od čovječanstva, ali odobrenu od Boga. Isto tako, za motiv ponosa u usporedbi Andersena i Wildea, autor iznosi kako su obojica koristala jezik i humor. Kod motiva smrti i motiva života poslije smrti, može se uvidjeti razlika u njihovim stavovima, gdje isti autor ističe kako Andersen nije vjerovao u uskrснуće tijela, dok mišljenje Oscara Wilde o smrti nije jasno izraženo, ali su obojica kroz svoje bajke potvrdila postojanje Raja i Pakla. (Pospíšilová, 2015).

„Najveći pomak u razvoju bajke učinio je Hans Christian Andersen kojega se i naziva – Kraljem bajke – “ (Težak, 1998), stoga nije neshvatljiva povezanost između njegovih djela i djela Oscara Wildea koji je svoj uzor pronašao u Andersenu.

12. PRISUTNOST MOTIVA ANDERSENOVIH BAJKI U BAJKAMA OSCARA WILDEA

12.1. Sretni princ

Bajka *Sretni princ* sadrži motiv iz Andersenove bajke *Djevojčica sa šibicama*. Lastavić, čineći dobra djela po svome gradu i pomažući, prema naredbama Sretnoga princa, svima kojima je to potrebno, odluči ostati i ne otići u Egipat te ispuniti jednu od posljednjih molbi Sretnoga princa: „Dolje na trgu – reče Sretni Kraljević – stoji mala prodavačica žigica. Žigice su joj pale u jarak i posve se smočile. Otac će je istući ako kući ne donese nešto novca, zato tužna plače. Nema ni cipele ni čarapa, a i gologlava je. Izvadi mi i drugo oko; daj joj ga, pa je otac neće tući.“ (Wilde, 1999: 92).

12.2. Ribar i njegova Duša

„U bajci *Ribar i njegova Duša* Oscar Wilde tematizira ljubav s ljudskoga i Božjega gledišta, slično kao i Andersen u *Maloj sireni*, ali s obrnutim ulogama. U Andersenovoj se bajci Mala sirena zaljubi u kraljevića, a u Wildeovoj se bajci ribar zaljubi u morsku kraljevnju, no oboje spremno žrtvuju život za ljubav.“ (Pintarić, 2008: 124). Kroz ovaj citat autorice Ane Pintarić, jasno se naznačuje prisutnost Andersenovih motiva u bajkama Oscara Wildea. Pri čitanju mogu se bez dvojbe prepoznati Andersenovi motivi, pogotovo na samom početku kada Ribar ulovi malu Sirenu, u koju se zaljubi iako je njihova ljubav neostvariva. U središtu radnje je ljubav, koja predstavlja smisao življenja, a za koju je potrebna žrtva i kazna kako bi se mogla spoznati njezina veličina i naposljetku davanje života njoj u čast.

13. PRIMJENJIVOST BAJKI OSCARA WILDEA U RADU S DJECOM PREDŠKOLSKJE DOBI

Milan Crnković u svojoj knjizi *Dječja književnost* (1967) ističe kako: „Ni u kojem vremenu bajka nije dostigla toliko visok umjetnički nivo kao u ovome vremenu.“ Također smatra kako su Wildeove bajke ili priče po svome jeziku, izrazu i stilu gotovo ljepše od ičega što je pod imenom bajke ikad napisano (Crnković, 1967). „Međutim, odmah se javlja drugo pitanje: jesu li to dječje priče? Mogu li ih čitati djeca? Javlja li se u njima karakterističan dječji svijet? Ili još važnije pitanje: mogu li djeca te priče shvatiti u punoći njihove ljepote i vrijednosti...?“ (Crnković, 1967: 44-45). U svakom slučaju, Wildeove bajke nisu pisane isključivo za djecu (Paljetak, 2000). Razmatrajući samu namijenjenost i primjenjivost Wildeovih bajki za djecu rane i predškolske dobi, Milan Crnković u svojoj knjizi *Dječja književnost* (1967: 45) navodi: „One prije svega nisu namijenjene djeci.“ Za Oscara Wildea bajke su bile njegov način umjetničkog izražavanja. Međutim, kada bi se u isto vrijeme njegov doživljajni svijet podudarao sa svijetom i duhom djetinjstva, onda bismo tek mogli reći da je on dječji pisac. Stoga se prema bajkama možemo odnositi kao prema literaturi koja polako prelazi okvire dječje književnosti.

Kada govorimo o primjerenosti bajki određenoj dječjoj dobi, možemo reći kako je većina Wildeovih bajki primjerena mlađoj djeci osnovne škole. Djeca rane i predškolske dobi, mogu čitati Wildeove bajke i uživati u njima, ali ih ne mogu u potpunosti shvatiti zbog prevelikog opsega riječi, teksta, opisa i nepoznatih riječi. Upravo to predstavlja barijeru u samom razumijevanju i interpretiranju njegovih bajki s djecom rane i predškolske dobi. Sama činjenica da za sve njegove bajke ne postoje slikovnice ili zbirke priča koje bi bile pristupačne djeci, ide u prilog neprimjerenosti bajki djeci te dobi. Također, Oscar Wilde se u svojim bajkama izričito dotiče i svoga života, povezujući ga sa simbolikom kršćansko-katoličkih motiva, koji se gotovo uvijek nalaze na samome kraju bajki, što predstavlja veliku zapreku u razumijevanju.

Međutim, određene Wildeove bajke mogu se koristiti u radu s djecom rane i predškolske dobi, prvenstveno, ali ne isključivo, u vjerskim skupinama vjerskih vrtića ili u vrtićima koji imaju program obogaćen vjerskim odgojem. To su one bajke čiji se naslovi mogu naći u obliku slikovnice (*Sretni princ*, *Slavuj i ruža*, *Sebični Div*). „Najveća korist

od njih bit će u tome što će djeca upoznati izvrstan stil i možda doživjeti čarobnu poeziju proznog teksta.“ (Crnković, 1967: 45). Stjepan Krešić ističe: „U gotovo svakoj Wildeovoj bajci priča se o djeci. To međutim ne znači da je on te bajke namijenio djeci. Mora se istaknuti da će maloj djeci ostati nedokučive mnoge pjesničke, estetske, etičke i socijalne istine, koje su nosioci tih bajki, a da i ne spominjemo kako će djeca teško shvatiti duhovite paradokse kojih se taj 'princ paradoksa' nije mogao odreći ni u ovom svom stvaralačkom zahvatu. Wildeove su, dakle, bajke namijenjene onima koji su toliko stari da mogu razumjeti neobičnu njihovu simboliku, a pri tom su ostali toliko mladi da s užitkom i zanosom idu za Wildeovom čarobnom svjetiljkom.“ (Krešić, prema Crnković, 1967: 46).

14. ZAKLJUČAK

U ovome radu interpretirane su odabrane priče iz dviju zbirki priča Oscara Wildea – *Sretni princ i druge priče* (*Sretni princ, Slavuj i ruža, Sebični Div*) te *Kuća moga granja* (*Mladi Kralj, Ribar i njegova Duša, Zvezdan*). Ovim radom nastojalo se odgovoriti na pitanje jesu li bajke Oscara Wildea, te u kojoj mjeri i obliku, primjerene djeci rane i predškolske dobi. Također se analizom i interpretacijom samih bajki nastojala uvidjeti mogućnost njihove implementacije u svakodnevni odgojno-obrazovni rad u dječjem vrtiću. Stoga su se pri analiziranju i interpretiranju bajki koristili sljedeći kriteriji:

- a) namijenjenost bajki djeci rane i predškolske dobi prema temi, formi, izrazu
- b) prisutnost kršćanskih motiva i njihove uloge u bajkama Oscara Wildea
- c) prisutnost motiva Andersenovih bajki u bajkama Oscara Wildea.

Vodeći se navedenim kriterijima, zaključila sam kako su neke bajke primjerene djeci rane i predškolske dobi, dok druge nisu. Smatram kako su bajke iz zbirke priča *Sretni princ i druge bajke* (*Sretni princ, Slavuj i ruža, Sebični Div*) namijenjene i primjerene djeci rane i predškolske dobi. Istaknula bih važnost dobi djeteta, s obzirom na to da su bajke iz tih zbirki više primjerene djeci predškolskog dobi dok su za djecu rane dobi one i dalje apstraktne. Smatram da bajke iz zbirke priča *Kuća moga granja* (*Mladi Kralj, Ribar i njegova Duša, Zvezdan*) nisu prilagođene djeci rane i predškolske dobi zbog neadekvatnog sadržaja priča, puno opisa, velikih opsega i uporabe nepoznatih riječi. Također smatram bitnim nepostojanje adekvatnih knjiga, slikovnica, zbirki priča u kojima bi navedene bajke bile interpretirane upravo za djecu, kako rane, tako i predškolske dobi. U svakoj su interpretiranoj bajci prisutni kršćanski motivi kao temelji daljnjeg razvoja fabule, a čija je uloga vrlo značajna. Pojavljuju se i motivi iz priča Hansa Christiana Andersena pa je vidljiv njegov utjecaj na stvaralaštvo Oscara Wildea, posebno u bajkama *Sretni princ* i *Ribar i njegova Duša*. U kontekstu dječje književnosti, bajke Oscara Wildea nisu konkretno namijenjene djeci rane i predškolske dobi. Međutim, uz pomoć određenih interpretacija pojedinih stručnjaka, neke od njih mogu se primijeniti u odgojno-obrazovnom radu s djecom rane i predškolske dobi, ali uz prethodnu pripremu djece i odgojitelja.

15. LITERATURA

1. Bettelheim, B. (2004). *Smisao i značenje bajki*. Zagreb: Profil.
2. Crnković, M. (1967). *Dječja književnost, Priručnik za studente pedagoških akademija i nastavnike*. Zagreb: Školska knjiga.
3. Crnković, M. (1987). *Sto lica priče – antologija dječje priče s interpretacijama*. Zagreb: Školska knjiga.
4. Detoni-Dujmić, D. (ur.) (2005). *Leksikon svjetske književnosti pisci*. Zagreb: Školska knjiga.
5. Dujić, L. (2008). *Metodički praktikum – Bajke*. Zagreb: Profil International.
6. Hameršak, M. i Zima, D. (2015). *Uvod u dječju književnost*. Zagreb: Leykam international, d.o.o.
7. Hazard, P. (1970). *Knjige, djeca i odrasli*. Zagreb: Stylos.
8. Hergešić, I. (2005). *Književni portreti*. Zagreb: Ex libris.
9. Paljetak, L. (2000). *Sretni princ i druge bajke*. Zagreb: Školska knjiga.
10. Pintarić, A. (2008). *Umjetničke bajke – teorija, pregled i interpretacije*. Osijek: Filozofski fakultet.
11. Pintarić, A. (2009). *Biblija i književnost – interpretacije*. Osijek: Filozofski fakultet.
12. Pospíšilová, M. (2015). *The Comparison of Selected Fairy Tales by Hans Christian Andersen and Oscar Wilde with Regards to Plot, Characters and Motifs: Specific Similarities and Differences in the Selected Fairy - tales of Hans Christian Andersen and Oscar Wilde*. Pribavljeno 28.04.2018.: sa <https://dspace.tul.cz/bitstream/handle/15240/15479/thesisforISSTAG.pdf?sequence=1>
13. Terrance, D. (1997). *Pobuna pisaca, Nestašna povijest engleske književnosti (a i šire)*. Zagreb: Mozaik knjiga.
14. Težak, D. (1998). *Bajke antologija*. Zagreb: DiVič.
15. Težak, D. (2008). *Portreti i eseji o dječjim piscima*. Zagreb: Tipex.
16. Visinko, K. (2005). *Dječja priča – povijest, teorija, recepcija i interpretacija*. Zagreb: Školska knjiga.

15.1. Književna djela

1. Wilde, O. (1987). *Slavuj i ruža i druge pripovijesti*. Zagreb: Sveučilišna naklada Liber.
2. Wilde, O. (1999). *Priče za djecu*. Zagreb: Egmont.
3. Wilde, O. (2000). *Slika Dorian Gray*. Zagreb: Šareni dućan.
4. Wilde, O. (2000). *Zločeste misli*. Zagreb: Šareni dućan.